

УДК 640.4:338.46

Давидова Оксана Юріївна
доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри
готельного, ресторанного бізнесу
і крафтових технологій
Харківський національний економічний
університет імені Семена Кузнеця
ORCID: 0000-0003-3045-9464

<https://doi.org/10.25313/3083-7782-2026-5-11>

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАКЛАДІВ ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОГО ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ

Анотація. Вступ. Сфера готельно-ресторанного господарства є однією з ключових складових сектора послуг в Україні та відіграє важливу роль у формуванні туристичної привабливості країни, розвитку внутрішнього та міжнародного туризму, підвищенні рівня зайнятості населення й стимулюванні економічного зростання.

Водночас, ринок готельно-ресторанних послуг в Україні стикається з низкою суттєвих проблем: воєнні події, висока конкуренція, дефіцит кваліфікованого персоналу, нерівномірний розвиток інфраструктури між регіонами тощо. Незважаючи на зазначені труднощі, готельно-ресторанний бізнес України має значний потенціал для подальшого зростання та трансформації.

Мета. Мета статті полягає у вивченні організаційно-економічних аспектів діяльності закладів готельно-ресторанного господарства України у сучасних умовах та її впливу на туристичну галузь, а також визначення стратегічних орієнтирів розвитку готельно-ресторанної індустрії.

Матеріали і методи. У статті використано загальнонаукові та специфічні методи: наукового абстрагування, морфологічного аналізу, порівняння, синтезу, теоретичного узагальнення; систематизації та декомпозиції; статистичний, динамічний та структурний аналіз; формалізації; системного аналізу; графічне і табличне представлення; абстрактно-логічний.

Результати. У науковій статті визначено організаційно-економічні аспекти діяльності закладів готельно-ресторанного господарства України у сучасних умовах та її впливу на туристичну галузь. Проведено комплексне дослідження сучасного стану ринку готельно-ресторанних послуг на прикладі м. Чернівці та Чернівецької області. Охарактеризована туристична привабливість регіону та потенціал розвитку туризму. Досліджено та проаналізовано динаміку туристичних потоків в м. Чернівці, а також динаміку кількості українських громадян та іноземців, що перебували у колективних засобах розміщення.

Визначено чинники розвитку готельно-ресторанного господарства на прикладі міста Чернівці.

Визначено проблемні аспекти і стратегічні орієнтири розвитку готельно-ресторанної індустрії.

Перспективи. У подальших наукових дослідженнях планується вивчення цифрової трансформації галузі як найбільш перспективного напрямку розвитку готельно-ресторанного бізнесу.

Ключові слова: туризм, послуги, готельно-ресторанний бізнес, споживач, якість, підприємство, розвиток.

Постановка проблеми. Сфера готельно-ресторанного господарства є однією з ключових складових сектора послуг в Україні та відіграє важливу роль у формуванні туристичної привабливості країни, розвитку внутрішнього та міжнародного туризму, підвищенні рівня зайнятості населення й стимулюванні економічного зростання.

Copyright © The Author(s).

This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License 4.0 (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>)

Попри складні політичні, соціально-економічні умови та наслідки воєнних дій, готельно-ресторанний бізнес продовжує демонструвати здатність до адаптації та подальшого розвитку.

Однією з провідних тенденцій сучасного етапу розвитку ринку готельно-ресторанних послуг в Україні є посилення ролі внутрішнього туризму. Обмеження можливостей виїзду за кордон і зниження привабливості окремих міжнародних напрямів спричинили зростання інтересу споживачів до подорожей у межах країни, що, у свою чергу, стимулює попит на послуги національних готелів і закладів ресторанного господарства.

Пандемія COVID-19 суттєво вплинула на діяльність підприємств готельно-ресторанного господарства, зумовивши підвищення вимог до якості та безпеки обслуговування. Особлива увага почала приділятися дотриманню санітарно-гігієнічних стандартів, забезпеченню безпеки як споживачів, так і персоналу, а також виконанню протиепідемічних заходів.

Водночас, незважаючи на позитивні зміни, ринок готельно-ресторанних послуг в Україні стикається з рядом суттєвих викликів. Воєнні події призвели до скорочення потоків іноземних туристів, пошкодження інфраструктури та зниження платоспроможності населення в окремих регіонах. Висока конкуренція, особливо у великих містах, змушує підприємства знижувати ціни, що може негативно позначатися на якості послуг. Значною проблемою залишається дефіцит кваліфікованого персоналу, який посилюється міграційними процесами. Крім того, нерівномірний розвиток інфраструктури між регіонами ускладнює відкриття нових закладів у невеликих містах і сільській місцевості.

Незважаючи на зазначені труднощі, готельно-ресторанний бізнес України має значний потенціал для подальшого зростання та трансформації.

В умовах воєнного стану багато підприємств галузі адаптували свою діяльність до нових умов і потреб споживачів. Зокрема:

- заклади готельного господарства переорієнтувалися на надання послуг довготривалого проживання для внутрішньо переміщених осіб;
- заклади ресторанного господарства активно розвивають служби доставки готових страв і кейтерингові послуги для організацій;
- заклади ресторанного господарства все частіше виконують функції соціальних просторів для відпочинку та підтримки місцевих громад.

За таких умов особливо важливим є проведення комплексного аналізу сучасного стану ринку готельно-ресторанних послуг, визначення основних тенденцій його розвитку, виявлення проблемних аспектів та окреслення перспектив подальшого функціонування галузі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченню проблем та напрямів розвитку у готельно-ресторанному господарстві приділяється значна увага як перспективній галузі економіки. Так, організаційно-економічні аспекти розвитку готельно-ресторанного господарства та його вплив на туристичну галузь досліджували Прохорова В. В., Проценко В. М. [1], П'янков В. С., Тарасюк Г. М. [2], Мельниченко С. В., Зікій Н. В. [3], Чепурд Г. М., Андронович Г. М., Басалаєв Р. О. [4], Гаврилюк С. П., Доліч Є. Р. [5], Балацька Н. Ю. [6], Сокол Т. Г. [7], Шевчук Ю. А. [8], Олійник О. М., Сапельнікова Н. Л., Тонких О. Г. [9], Юдіна О. І. [10], Папп В. В. [11], Bora Dedeoğlu, Halil Demirer [12], De Palma A. Leruth Luc, Prunier G. [13], Ladislav Ludvík, Jindra Peterková [14], Ansoff H. I., McDonnell E. J. [15], Gupta P., Trusko B. E. [16], Blumberg B. F., Coorwer D. R., Schindler P. S. [17] та ін. Проте, низка проблем функціонування та подальшого розвитку підприємств готельно-ресторанного господарства в кризових економічних умовах залишається невирішеною.

Мета статті полягає у вивченні організаційно-економічних аспектів діяльності закладів готельно-ресторанного господарства України у сучасних умовах та її впливу на туристичну галузь, а також визначення стратегічних орієнтирів розвитку готельно-ресторанної індустрії.

Матеріали і методи. Для досягнення поставленої мети та вирішення визначених завдань використано загальнонаукові та специфічні методи: наукового абстрагування, морфологічного аналізу, порівняння, синтезу, теоретичного узагальнення — для дослідження теоретичних засад розвитку підприємств готельно-ресторанного господарства; статистичний, динамічний та структурний аналіз — для визначення динаміки процесів розвитку підприємств готельно-ресторанного господарства; графічне і табличне представлення — для візуалізації одержаних результатів дослідження; абстрактно-логічний — для теоретичних узагальнень і висновків за результатами дослідження.

Виклад основного матеріалу. За даними Державної служби статистики України, у 2024 році на території країни функціонувало понад 2,3 тисячі колективних засобів розміщення, серед яких близько 470 становили готелі та мотелі. До початку повномасштабної війни кількість закладів ресторанного господарства (ресторанів, кафе, барів) перевищувала 14 тисяч одиниць, однак упродовж 2024–2025 років значна частина з них працює у трансформованому форматі або з певними обмеженнями діяльності [18].

Найбільша концентрація підприємств готельно-ресторанної галузі зосереджена у Львівській, Івано-Франківській, Закарпатській, Київській, Одеській та Чернівецькій областях, що обумовлено високим туристичним потенціалом цих регіонів та відносно стабільнішою безпековою ситуацією.

Основну частку споживачів готельних послуг становлять внутрішні туристи, які подорожують з метою відпочинку або тимчасової зміни місця проживання, формуючи приблизно 60–70% загального попиту. Водночас значну частину споживачів складають внутрішньо переміщені особи, військовослужбовці, волонтери та представники гуманітарних організацій. Частка бізнес-туристів, порівняно з довоєнним періодом, скоротилася до 10–15%. Окрему категорію споживачів становлять іноземні журналісти, волонтери та представники міжнародних організацій.

Серед відвідувачів закладів ресторанного господарства переважають місцеві жителі, які користуються послугами щоденного харчування або відвідують заклади під час святкових подій. До споживачів також належать туристи, працівники офісів, а також користувачі сервісів доставки та кейтерингових послуг.

Готельно-ресторанна сфера Буковини демонструє активні темпи розвитку. Зокрема, у Чернівцях щомісяця відкривається до десяти нових закладів. У регіоні функціонують як окремі підприємства («Аристократ», «Гранд», «Імперіал»), так і комплексні заклади («Піца Парк», «Чернівці», «Парадізо», «Гранд Рояль»).

Разом із тим спостерігається підвищення вартості готельних і ресторанних послуг, що певною мірою зумовило скорочення попиту. Основними причинами цього є інфляційні процеси та загальне зростання витрат, зокрема на закупівлю сировини та товарів для забезпечення діяльності підприємств.

Станом на 1 січня 2024 року, за оцінками органів державної статистики, чисельність населення Чернівецької області перевищувала 889,1 тис. осіб, з яких 385,0 тис. проживали у міських населених пунктах, а 504,1 тис. — у сільській місцевості [18].

У 2023 році міграційний приріст населення становив 59 осіб, що відповідає показнику 0,3 особи на 1000 жителів [18].

Регіон має значний потенціал розвитку різних видів туризму, зокрема гірськолижного, рекреаційного, пізнавального та бальнеологічного. Туризм здійснює суттєвий вплив більш ніж на 50 галузей економіки, серед яких транспорт, торгівля, зв'язок, будівництво, сільське господарство, виробництво споживчих товарів, а також діяльність підприємств готельно-ресторанної сфери. Водночас ця галузь вважається однією з найбільш перспективних щодо створення робочих місць, оскільки витрати на їх формування є нижчими порівняно з промисловістю [19–22].

У 2021 році в Чернівецькій області функціонувало 79 суб'єктів туристичної діяльності, серед яких 44,3% становили юридичні особи, а 55,7% — фізичні особи-підприємці. Із загальної кількості підприємств 7 виконували функції туроператорів, 70 — туристичних агентів, а 2 — здійснювали екскурсійну діяльність.

Послугами туристичних підприємств області скористалися 27,2 тис. осіб, яким було реалізовано 15,4 тис. туристичних путівок на загальну суму 297,8 млн. грн. Переважну більшість споживачів (99,3%) становили громадяни України, тоді як частка іноземців складала лише 0,7%. Частка дітей і підлітків серед туристів становила 22%, а кількість екскурсантів — 0,7 тис. осіб.

У межах країни туристичними поїздками було охоплено 1700 осіб, що становить 6,4% від загальної кількості туристів. Водночас за кордон у 2021 році подорожували 26,8 тис. осіб (98,4%). Найпоширенішими цілями подорожей залишаються відпочинок та оздоровлення.

Загострення фінансово-економічної кризи в останні роки призвело до скорочення в'їзного туристичного потоку, негативно вплинуло на структуру туристичного ринку та рівень реалізації туристичного потенціалу як на внутрішньому, так і на міжнародному рівнях, що, у свою чергу, позначилося на діяльності підприємств готельно-ресторанного господарства [23].

Готельно-ресторанна сфера міста Чернівці загалом характеризується достатньо високим рівнем розвитку та в цілому відповідає потребам туристів. У місті функціонує 57 закладів тимчасового розміщення (готелі, пансіонати, апартаменти), загальний номерний фонд яких становить 934 одиниці, розраховані на 2132 місця. Підприємства активно просувають свої послуги через мережу Інтернет, надаючи інформацію щодо умов проживання та вартості обслуговування.

У 2021 році було відкрито низку нових сучасних об'єктів, зокрема готельно-ресторанний комплекс «Баронський двір» (14 номерів), а також три хостели — «Гранд Хостел», «Пелікан» і «КВІНТА», загальна місткість яких становить 108 ліжко-місць.

За підсумками 2024 року суб'єкти готельно-ресторанного господарства забезпечили надходження туристичного збору до бюджету міста Чернівці у розмірі 1719 тис. грн, що у 2,5 рази перевищує затверджений річний показник (680 тис. грн). Обсяг перевиконання становив 1039 тис. грн. Порівняно з 2023 роком надходження зросли на 1091,9 тис. грн, або у 2,7 рази.

До бюджету територіальної громади у 2024 році від фізичних осіб надійшло 1227,9 тис. грн туристичного збору, що на 825,7 тис. грн більше, ніж у попередньому році (зростання у 3 рази). Водночас юридичні особи сплатили 491,1 тис. грн, що на 266,2 тис. грн більше (зростання у 2,1 рази) [18].

Місто Чернівці відзначається значною кількістю унікальних об'єктів екскурсійного інтересу, серед яких — архітектурні споруди різних стилів: необароко, класицизм, віденська сецесія, неоренесанс тощо. У державному реєстрі налічується близько 500 об'єктів, що становить приблизно 65% архітектурної спад-

щини області, з яких 138 мають статус пам'яток національного значення. Основна частина цих об'єктів зосереджена в центральній частині міста (вулиці О. Кобилянської, І. Франка, Університетська, Головна, а також Центральна та Театральна площі). Для туристів розроблено тематичні маршрути, зокрема «Чернівці архітектурні», «Перлини культових споруд», «Церкви та храми Чернівців». Варто зазначити, що місто внесене до Списку історичних населених пунктів державного значення.

Важливе місце у формуванні туристичної привабливості регіону займають біосоціальні рекреаційно-туристичні ресурси, які поєднують історико-культурні об'єкти, пов'язані з життям і діяльністю видатних особистостей. Саме ці ресурси стали підґрунтям для проведення в Чернівцях Міжнародного поетичного фестивалю «Meridian Czernowitz», що сприяє популяризації міста та залученню як українських, так і іноземних туристів.

Чернівецька область має значний культурно-історичний потенціал, представлений пам'ятками різних національних культур, що підсилює пізнавальну складову туристичних програм. У державному реєстрі зафіксовано 43 об'єкти монументального мистецтва місцевого значення.

У сфері рекреаційного туризму важливим ресурсом є мінеральні води, зокрема сульфатно-хлоридно-натрієві джерела в Чернівцях. Вода «Буковина-17» характеризується мінералізацією 5,4 г/л та вмістом сірководню 3–5 мг/л і за своїми властивостями подібна до лікувальних вод Феодосії та Іжевська. Вона застосовується для лікування захворювань опорно-рухового апарату, серцево-судинної системи та інших хвороб.

Важливою складовою туристичного потенціалу є музейна спадщина регіону. Музеї виступають центрами збереження матеріальної та духовної культури, історичної пам'яті та сучасних культурних процесів. Історія музейної справи в Чернівцях бере початок з 1863 року, коли було започатковано перші колекції краєзнавчого музею.

У XIX — на початку XX століття кількість музейних установ була незначною, однак з часом їх роль зростає. Туристичні маршрути включають відвідування Національного військового музею, краєзнавчого музею, музею Буковинської митрополії, природничих і промислових музеїв, а також музею українського фольклору та нумізматики. Особливо інтенсивний розвиток музейної мережі відбувся у другій половині XX століття: вже у 1970 році в області діяло близько 120 музейних установ.

Суттєвим чинником розвитку туризму є етнокультурна спадщина регіону, яка проявляється у народній архітектурі, традиціях, фольклорі, звичаях та обрядах. Значний інтерес туристів викликають традиційні свята та обрядові дійства, пов'язані з релігійними подіями (Різдво, Святвечір, Водохреще, Василя), а також обряди, такі як вихід на полонину. Ці події часто трансформуються у театралізовані вистави з елементами пісенної та обрядової культури, що створює передумови для розвитку етнографічного туризму.

Сучасні культурні заходи набувають форми фестивалів і ярмарків, під час яких демонструються традиції та кулінарна спадщина регіону. Серед найвідоміших — «Від Різдва Христового до Йордану», «Буковинські зустрічі», «Обнова-фест», «Маланка-фест» та інші [17].

Водночас перспективи розвитку туризму та готельно-ресторанного бізнесу в Чернівцях значною мірою залежать від впливу сучасних глобальних викликів. Наразі можна констатувати, що кризові явища ще не подолано повною мірою. За оцінками профільних органів управління, втрати імпорту та експорту туристичних послуг становлять близько 64,9%, що свідчить про суттєві обмеження у розвитку галузі (рис. 1) [18].

Динаміка показників засвідчує хвилеподібний і кризово чутливий характер розвитку туризму в Чернівцях. У 2014 р. спостерігався різкий стрес, пов'язаний із загальними соціально-економічними, військовими та політичними чинниками. Надалі у 2015–2017 рр. сформувався період часткового відновлення, однак після 2018 р. простежується нова фаза зниження активності, що посилилася під впливом пандемії COVID-19 у 2020–2021 рр.

З демографічної позиції туристичні потоки є не лише економічним, а й мобільнісним індикатором. В'їзд іноземних громадян характеризує зовнішню відкритість і привабливість міста, тоді як виїзд громадян України за кордон відображає інтенсивність транскордонної мобільності населення. Різке згорання обох рядів у 2020–2021 рр. показує одночасне ослаблення приймаючої та відправної функцій туристично-міграційної системи.

Після 2021 р. пряме порівняння за кількістю туристів є методично проблемним через відсутність повної зіставної відкритої статистики. Водночас фіскальні дані 2021–2024 рр. свідчать про зростання податкових надходжень від туристичної галузі регіону, що може вказувати на адаптацію бізнесу, переорієнтацію на внутрішній попит, зростання цінового рівня послуг та вплив переміщення населення на попит у західних регіонах України.

Згідно результатів досліджень (рис. 1) у 2014–2017 рр. спостерігається відновлювальне зростання: кількість іноземних громадян збільшилась орієнтовно з 1,12 до 1,62 млн. осіб, а виїзд громадян України — приблизно з 1,07 до 1,57 млн. осіб. Найбільш динамічно зростає організований туристичний сегмент, що вказує на відносну стабілізацію попиту у 2015–2017 рр.

Після 2017 р. починається різке зменшення показників, а у 2020–2021 рр. спад різко посилюється. Порівняно з 2017 р., у 2021 р. в'їзд іноземців зменшився орієнтовно на 94,8%, виїзд громадян України

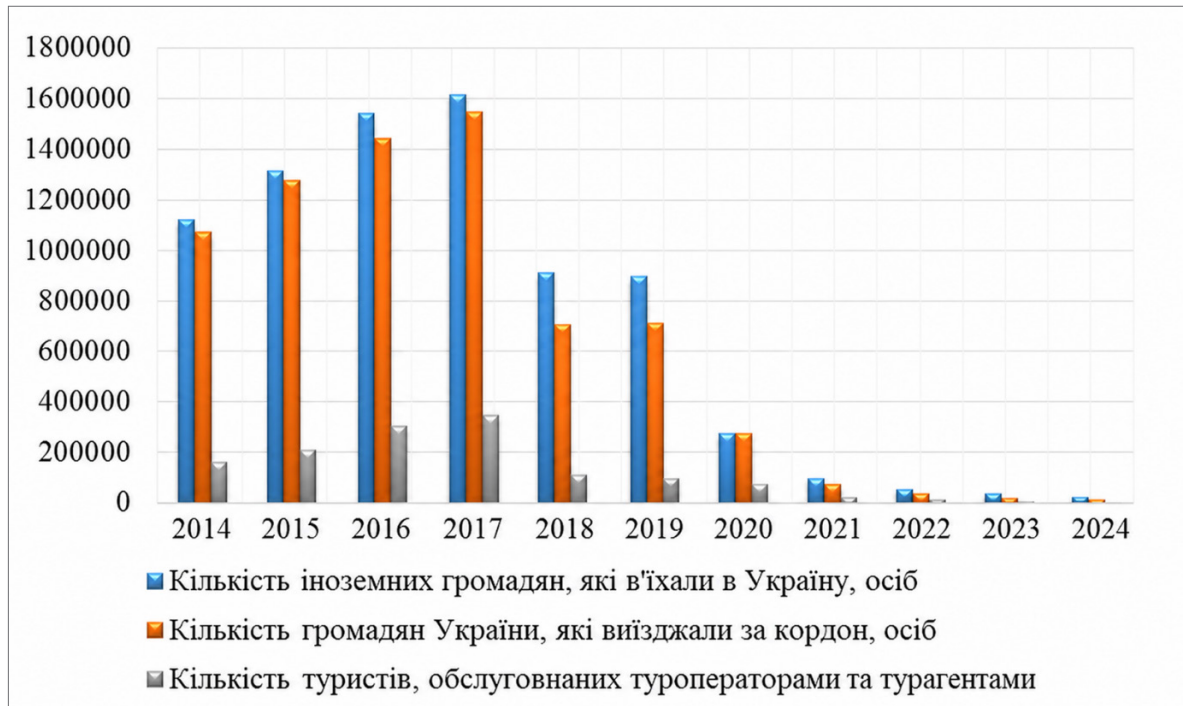

Рис. 1. Зміна туристичних потоків в м. Чернівці
Джерело: узагальнення статистичних даних джерела [18]

за кордон — на 95,9%, а кількість туристів, обслугованих туроператорами і турагентами, — приблизно на 97,1%. Це відображає не звичайну сезонну мінливість, а структурний кризовий злам туристичної мобільності.

Проблеми туристичного бізнесу також корелюють із показниками кількості осіб, які проживають у колективних засобах розміщення (рис. 2). Після різкого падіння у 2014 році ситуація поступово покращується, але з 2022 року спостерігається різке зменшення кількості споживачів.

У 2014–2017 рр. кількість українських громадян, які перебували в таких закладах, зростає приблизно зі 140 до 330 тис. осіб. Це свідчить про важливу роль внутрішнього сегмента попиту у функціонуванні міської індустрії гостинності.

Іноземний компонент у колективних засобах розміщення залишався значно меншим за український. Навіть у період зростання 2016–2017 рр. він становив лише орієнтовно 10–15 тис. осіб. У 2018–2021 рр. простежується різке скорочення обох складників, причому у 2021 р. показники наближаються до мінімальних значень. Це вказує на вразливість не тільки міжнародного, а й внутрішнього сегмента розміщення.

Слід підкреслити, що розвиток готельно-ресторанного господарства у місті Чернівці визначається сукупністю різноманітних чинників. Це зумовлено тим, що підприємства даної сфери забезпечують створення та надання послуг, спрямованих на задоволення фізичних, духовних і соціальних потреб населення, які користуються стабільним попитом незалежно від соціального статусу споживачів. Водночас діяльність таких підприємств супроводжується високим рівнем соціальної відповідальності перед суспільством, що обумовлює необхідність постійної уваги та контролю з боку державних органів.

У сучасних умовах туристична галузь України функціонує в складних обставинах, проте, за оцінками експертів, місто Чернівці залишається одним із відносно безпечних напрямів для відвідування. Станом на 2 травня 2022 року в Чернівецькій області було розміщено 100589 внутрішньо переміщених осіб, серед яких 33341 — діти. Водночас регіон мав потенціал для прийняття ще близько 50 тисяч осіб, про що повідомляла пресслужба обласної військової адміністрації. Із загальної кількості переселенців 82340 осіб були офіційно зареєстровані та отримали статус внутрішньо переміщених осіб.

Станом на 2 лютого 2023 року в Єдиній інформаційній базі даних про внутрішньо переміщених осіб у Чернівецькій області було зареєстровано 88619 осіб. Серед них — сім'ї з дітьми, особи з інвалідністю, а також громадяни, які перебувають у процесі переміщення або були зареєстровані ще з 2014 року.

Водночас фактична кількість внутрішньо переміщених осіб, які проживають на території громад області, становить 70027 осіб. До цієї категорії належать громадяни, які мешкають у приватному секторі, тимчасово розміщені в закладах соціальної інфраструктури, а також у приміщеннях освітніх, медичних і соціальних установ.

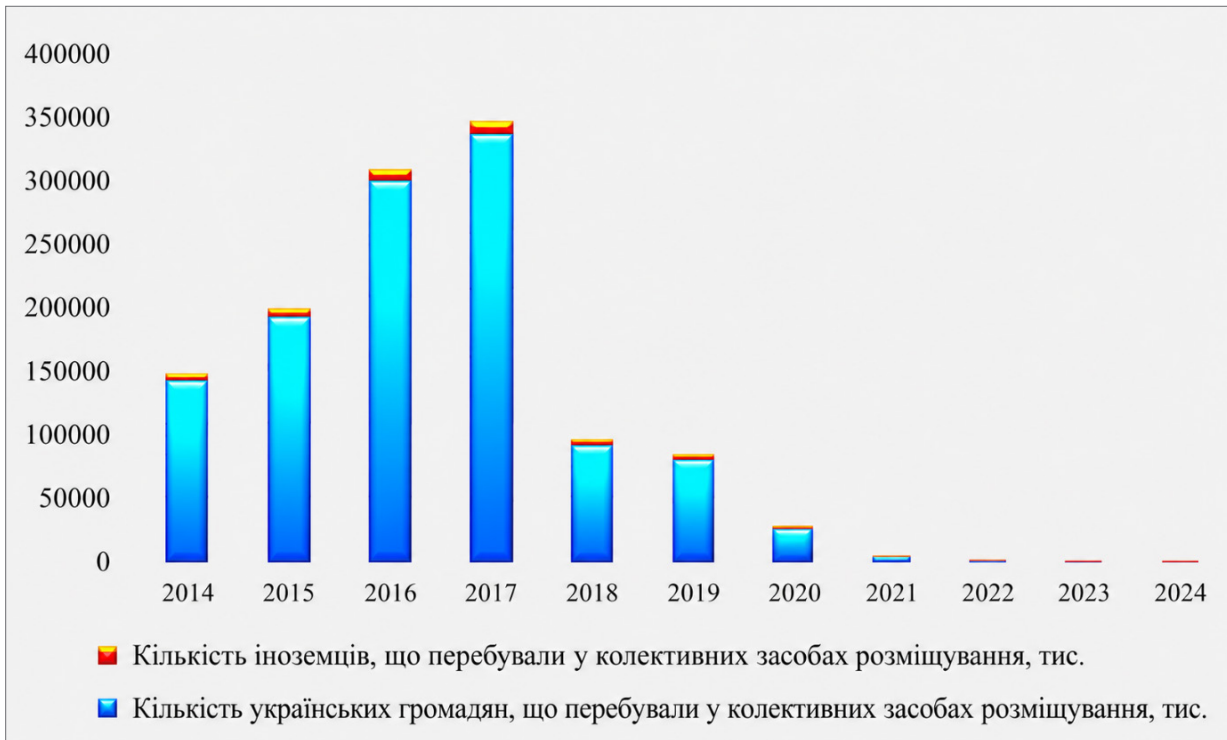

Рис. 2. Динаміка кількості українських громадян та іноземців, що перебували у колективних засобах розміщення, тис. осіб

Джерело: узагальнення статистичних даних джерела [18]

Значна частина внутрішньо переміщених осіб прибула з територій, що найбільше постраждали від бойових дій, зокрема з Київської, Харківської та Донецької областей (табл. 1).

Таблиця 1

Статистика ВПО на території Буковини

Загальна статистика за 2 лютого 2024 року		
Категорія	Кількість	
Зареєстрованих осіб	88619	
Сім'ї	60658	
Діти	28645	
Особи з інвалідністю	3349	
Зареєстровано з 2014 року	2402	
Транзитні особи	18459	
Розподіл внутрішньо переміщених осіб за місцем проживання		
Місце проживання	Кількість	відсоток
Приватний сектор	62522	89,2%
Інші заклади	3502	5,0%
Комунальні заклади	4003	5,8%
Походження внутрішньо переміщених осіб		
Місце походження	Кількість	Відсоток
м. Київ	17555	20%
Харківська обл.	14502	16%
Донецька обл.	12658	14%

Загалом від початку повномасштабної військової агресії Чернівецька область прийняла 108801 внутрішньо переміщену особу, серед яких 36006 — діти.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Готельно-ресторанний бізнес відіграє важливу роль у соціально-економічному розвитку великих міст, адже забезпечує не лише обслуговування туристів і відвідувачів, але й сприяє створенню нових робочих місць, активізації суміжних галузей економіки та формуванню високого рівня культури сервісу.

У сучасних умовах функціонування підприємств готельно-ресторанного господарства особливого значення набуває їх здатність швидко адаптуватися до змін зовнішнього середовища, зокрема економічних, соціальних і політичних викликів. Досвід останніх років засвідчив, що гнучкість, інноваційність та орієнтація на споживача є ключовими чинниками забезпечення стабільності та конкурентоспроможності підприємств галузі.

Аналіз сучасного стану ринку готельно-ресторанних послуг України дозволяє зробити висновок про наявність значного потенціалу його розвитку навіть за умов нестабільності. Зростання ролі внутрішнього туризму, впровадження цифрових технологій, розвиток нових форматів обслуговування та підвищення вимог до якості послуг формують нові вектори трансформації галузі.

Перспективи подальшого розвитку готельно-ресторанного бізнесу пов'язані з активним впровадженням інноваційних рішень, підвищенням рівня клієнтоорієнтованості, розвитком екологічних ініціатив та удосконаленням управлінських підходів. Важливим напрямом також є розширення спектра послуг і створення унікальних концепцій закладів, здатних задовольнити різноманітні потреби сучасних споживачів.

Таким чином, за умови стабілізації економічної ситуації, ефективної державної підтримки та активної позиції бізнесу, готельно-ресторанна сфера України має всі передумови для подальшого динамічного розвитку та може виступати одним із ключових драйверів національної економіки.

Подальші дослідження спрямуватимуться на вивчення цифрової трансформації галузі як найбільш перспективного напрямку розвитку готельно-ресторанного бізнесу.

ДОДАТКОВА ІНФОРМАЦІЯ

ФІНАНСУВАННЯ: Автори не отримували фінансування для цього дослідження.

ЗАЯВА ПРО ДОСТУПНІСТЬ ДАНИХ: Не застосовується.

КОНФЛІКТ ІНТЕРЕСІВ: Автори заявляють про відсутність конфлікту інтересів.

Література

1. Прохорова В. В., Давидова О. Ю., Проценко В. М. Інноваційні стратегії розвитку підприємств туристичної індустрії як креативна форма організації підприємницької діяльності. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2018. Вип. 63. С. 207–215. DOI: <https://doi.org/10.18664/338.47:338.45.v0i63.146089>
2. Тарасюк Г. М. Індустрія гостинності України: становлення та розвиток. *Науковий вісник Ужгородського національного університету: серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. Ужгород : Видавничий дім «Гельветика», 2022. Вип. 43. С. 140–143. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/67292> (дата звернення: 24.03.2026).
3. Мельниченко С. В., Зікій Н. В. Туристичні підприємства України: виклики реальності. *Вісник КНТЕУ*. 2019. № 3. С. 70–84. DOI: [https://doi.org/10.31617/visnik.knute.2019\(125\)06](https://doi.org/10.31617/visnik.knute.2019(125)06)
4. Чепурда Г. М., Андронович Г. М., Басалаєв Р. О. та ін. Стан та перспективи розвитку туристичного та готельно-ресторанного бізнесу: *колективна монографія*. Черкас. держ. технол. ун-т. Черкаси, 2019. 157 с.
5. Гаврилюк С. П., Доліч Є. Р. Сучасні тенденції розвитку ринку готельних послуг м. Києва. *Регіональний туризм: сучасний стан та шляхи оптимізації*: матеріали І-ї Міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 2 квітня 2021 р.). К.: Університет «КРОК». 2021. С. 134–36.
6. Давидова О. Ю., Балацька Н. Ю. Науково-методичний підхід до оцінки ефективності управління бізнес-процесами створення цінності підприємств ресторанного господарства. *Економічна парадигма*. 2026. № 3 (107). DOI: <https://doi.org/10.25313/economics-2026-3-107-25>
7. Сокол Т. Г. Сучасний стан та перспективи розвитку готельного господарства світу та України. *Регіональний туризм: сучасний стан та шляхи оптимізації*: матеріали І-ї Міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 2 квітня 2021 р.). К.: Університет «КРОК», 2021. С. 128–130. URL: <https://conf.krok.edu.ua/RT/RT/paper/view/473> (дата звернення: 24.03.2026).
8. Шевчук Ю. А. Сучасний стан та перспективи розвитку готельного бізнесу України: чинники та проблеми. *Вісник Київського національного університету технологій та дизайну*. 2020. № 1 (143). С. 41–51. DOI: <https://doi.org/10.30857/2413-0117.2020.1.4>

9. Олійник О. М., Сапельнікова Н. Л., Тонких О. Г. Сучасні тенденції розвитку ринку готельно-ресторанних послуг. *Актуальні проблеми економіки*. 2021. № 2 (236). С. 40–46. DOI: <https://doi.org/10.32752/1993-6788-2021-1-236-40-46>
10. Юдіна О. І. та ін. Ринок готельних послуг в Україні: оцінювання сучасного стану та динаміки розвитку. *Системи та технології*. 2023. № 2 (66). С. 140–150. DOI: <https://doi.org/10.32782/2521-6643-2023.2-66.16>
11. Папш В. В. Роль готельного господарства у розвитку туризму в регіоні. *Науковий вісник Ужгородського університету: Серія: Економіка*. Ужгород: Вид-во УжНУ «Говерла», 2015. Вип. 2 (46). С. 207–212.
12. Bora Dedeoğlu, Halil Demirer. Differences in service quality perceptions of stakeholders in the hotel industry. *International Journal of Contemporary Hospitality Management*. 2015. Vol. 27 (1). P. 130–146. DOI: <https://doi.org/10.1108/IJCHM-08-2013-0350>
13. De Palma A. Leruth Luc, Prunier G. Towards a Principal-Agent Based Typology of Risks in Public-Private Partnerships. 2009. *Reflets et perspectives de la vie économique*. LI. DOI:10.3917/rpve.512.0057
14. Ladislav Ludvík, Jindra Peterková. Methods for innovations and management of the innovation process in an enterprise. *Studia Ekonomiczne. Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach*. 2016. Nr 280. P. 94–102.
15. Ansoff H. I., McDonnell E. J. The New Corporate Strategy. *A Halsted Press book: Wiley*, 2008. 258 с.
16. Gupta P., Trusko B. E. Global Innovation Science Handbook. *McGraw-Hill Education*, New York, 2014.
17. Blumberg B. F., Coopwer D. R., Schindler P. S. Business Research Methods. *Mc Graw Hill Education*. London, 2014.
18. *Сайт Державної служби статистики України*. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 25.03.2026).
19. Давидова О. Ю., Сисоева С. І. Сучасна парадигма управління якістю послуг підприємств готельного господарства. *Журнал з менеджменту, економіки та технологій*. 2024. № 4. С. 19–36. DOI: 10.69803/3083-6034-2024-4-19
20. Давидова О. Ю., Сисоева С. І. Концептуальні напрями забезпечення і підвищення якості послуг підприємств готельно-ресторанного господарства. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія: «Економічні науки»*. 2022. № 12(68). DOI: <https://doi.org/10.25313/2520-2294-2022-12-8475>
21. Давидова О. Ю. Аналіз та оцінювання ризиків інноваційного управління розвитком підприємств готельно-ресторанного господарства. *Проблеми системного підходу в економіці: зб. наук. пр.* 2019. Вип. 2 (70). С. 93–98. DOI: <https://doi.org/10.32782/2520-2200/2019-2-14>
22. Давидова О. Ю. Розробка комплексу концепції маркетинг-мікс 11Р на підприємствах готельно-ресторанного господарства. *Соціальна економіка*. 2018. Вип. 55. С. 89–96. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/se_2018_55_11 (дата звернення: 25.03.2026).
23. Давидова О. Ю. Технологія впровадження інноваційних методів управління розвитком підприємств готельно-ресторанного господарства на основі синергетичного підходу. *Бізнес Інформ*. 2018. № 2(481). С. 278–282. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/binf_2018_2_41 (дата звернення: 25.03.2026).

References

1. Prokhorova, V. V., Davydova, O. Yu., & Protsenko, V. M. (2018). Innovatsiini stratehii rozvytku pidprijemstv turystrychnoi industrii yak kreatyvna forma orhanizatsii pidprijemnytskoi diialnosti [Innovative development strategies of tourism industry enterprises as a creative form of business organization]. *Visnyk ekonomiky transportu i promyslovosti*, 63, 207–215. <https://doi.org/10.18664/338.47:338.45.v0i63.146089> [in Ukrainian].
2. Tarasiuk, H. M. (2022). Industriia hostynnosti Ukrainy: stanovlennia ta rozvytok [Hospitality industry of Ukraine: Formation and development]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu: Seriya Mizhnarodni ekonomichni vidnosyny ta svitove hospodarstvo*, 43, 140–143. Retrieved from <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/67292> [in Ukrainian].
3. Melnychenko, S. V., & Zikii, N. V. (2019). Turystychni pidprijemstva Ukrainy: vyklyky realnosti [Tourism enterprises of Ukraine: Challenges of reality]. *Visnyk KNTEU*, 3, 70–84. [https://doi.org/10.31617/visnik.knute.2019\(125\)06](https://doi.org/10.31617/visnik.knute.2019(125)06) [in Ukrainian].
4. Chepurda, H. M., Andronovych, H. M., Basalaiev, R. O., et al. (2019). *Stan ta perspektyvy rozvytku turystychnoho ta hotelno-restorannoho biznesu [State and prospects of tourism and hotel-restaurant business development]*. Cherkasy: Cherkasy State Technological University [in Ukrainian].
5. Havryliuk, S. P., & Dolich, Ye. R. (2021). Suchasni tendentsii rozvytku rynku hotelnykh posluh m. Kyieva [Current trends in the development of the hotel services market in Kyiv]. In *Rehionalnyi turizm: suchasnyi stan ta shliakhy optymizatsii: Materialy I Mizhnarodnoi naukovopraktychnoi konferentsii* (pp. 134–136). Kyiv: KROK University [in Ukrainian].
6. Davydova, O. Yu., & Balatska, N. Yu. (2026). Naukovo-metodychni pidkhid do otsinky efektyvnosti upravlinnia biznesprotsesamy stvorennia tsinnosti pidprijemstv restorannoho hospodarstva [Scientific and methodological approach to assessing the effectiveness of managing value-creation business processes of restaurant enterprises]. *Ekonomichna paradyhma*, 3(107). <https://doi.org/10.25313/economics-2026-3-107-25> [in Ukrainian].
7. Sokol, T. H. (2021). Suchasnyi stan ta perspektyvy rozvytku hotelnoho hospodarstva svitu ta Ukrainy [Current state and prospects for the development of the hotel industry in the world and Ukraine]. In *Rehionalnyi turizm: suchasnyi stan ta shliakhy optymizatsii: Materialy I Mizhnarodnoi naukovopraktychnoi konferentsii* (pp. 128–130). Kyiv: KROK University. Retrieved from <https://conf.krok.edu.ua/RT/RT/paper/view/473> [in Ukrainian].

8. Shevchuk, Yu. A. (2020). Suchasnyi stan ta perspektyvy rozvytku hotelnoho biznesu Ukrainy: chynnyky ta problemy [Current state and prospects of hotel business development in Ukraine: Factors and problems]. *Visnyk Kyivskoho natsionalnogo universytetu tekhnologii ta dizainu*, 1(143), 41–51. <https://doi.org/10.30857/2413-0117.2020.1.4> [in Ukrainian].
9. Oliinyk, O. M., Sapelnikova, N. L., & Tonkykh, O. H. (2021). Suchasni tendentsii rozvytku rynku hotelno-restorannykh posluh [Current trends in the development of the hotel and restaurant services market]. *Aktualni problemy ekonomiky*, 2(236), 40–46. <https://doi.org/10.32752/1993-6788-2021-1-236-40-46> [in Ukrainian].
10. Yudina, O. I., et al. (2023). Rynok hotelnykh posluh v Ukraini: otsiniuvannya suchasnogo stanu ta dynamiky rozvytku [Hotel services market in Ukraine: Assessment of the current state and development dynamics]. *Systemy ta tekhnologii*, 2(66), 140–150. <https://doi.org/10.32782/2521-6643-2023.2-66.16> [in Ukrainian].
11. Papp, V. V. (2015). Rol hotelnoho hospodarstva u rozvytku turyzmu v rehioni [The role of the hotel industry in tourism development in the region]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu: Seriya Ekonomika*, 2(46), 207–212 [in Ukrainian].
12. Dedeoğlu, B., & Demirer, H. (2015). Differences in service quality perceptions of stakeholders in the hotel industry. *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, 27(1), 130–146. <https://doi.org/10.1108/IJCHM-08-2013-0350>
13. De Palma, A., Leruth, L., & Prunier, G. (2009). Towards a principal-agent based typology of risks in public-private partnerships. *Reflets et perspectives de la vie économique*, 51. <https://doi.org/10.3917/rpve.512.0057>
14. Ludvík, L., & Peterková, J. (2016). Methods for innovations and management of the innovation process in an enterprise. *Studia Ekonomiczne. Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach*, 280, 94–102.
15. Ansoff, H. I., & McDonnell, E. J. (2008). *The new corporate strategy*. Wiley.
16. Gupta, P., & Trusko, B. E. (2014). *Global innovation science handbook*. New York, NY: McGraw-Hill Education.
17. Blumberg, B. F., Cooper, D. R., & Schindler, P. S. (2014). *Business research methods*. London: McGraw-Hill Education.
18. State Statistics Service of Ukraine. (n.d.). Retrieved from <http://www.ukrstat.gov.ua> [in Ukrainian].
19. Davydova, O. Yu., & Sysoieva, S. I. (2024). Suchasna paradyhma upravlinnia yakistiu posluh pidpriemstv hotelnoho hospodarstva [Modern paradigm of service quality management in hotel enterprises]. *Zhurnal z menedzhmentu, ekonomiky ta tekhnologii*, 4, 19–36. <https://doi.org/10.69803/3083-6034-2024-4-19> [in Ukrainian].
20. Davydova, O. Yu., & Sysoieva, S. I. (2022). Kontseptualni napriamy zabezpechennia i pidvyshchennia yakosti posluh pidpriemstv hotelno-restorannoho hospodarstva [Conceptual directions for ensuring and improving the quality of services of hotel and restaurant enterprises]. *Mizhnarodnyi naukovyi zhurnal "Internauka". Seriya: Ekonomichni nauky*, 12(68). <https://doi.org/10.25313/2520-2294-2022-12-8475> [in Ukrainian].
21. Davydova, O. Yu. (2019). Analiz ta otsiniuvannya ryzykiv innovatsiynoho upravlinnia rozvytkom pidpriemstv hotelno-restorannoho hospodarstva [Analysis and assessment of risks of innovative management of hotel and restaurant enterprises development]. *Problemy systemnoho pidkhodu v ekonomitsi*, 2(70), 93–98. <https://doi.org/10.32782/2520-2200/2019-2-14> [in Ukrainian].
22. Davydova, O. Yu. (2018). Rozrobka kompleksu kontseptsii marketynh-miks 11P na pidpriemstvakh hotelno-restorannoho hospodarstva [Development of the 11P marketing mix concept complex at hotel and restaurant enterprises]. *Sotsialna ekonomika*, 55, 89–96. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/se_2018_55_11 [in Ukrainian].
23. Davydova, O. Yu. (2018). Tekhnolohiia vprovadzhenia innovatsiinykh metodiv upravlinnia rozvytkom pidpriemstv hotelno-restorannoho hospodarstva na osnovi synerhetychnoho pidkhodu [Technology for implementing innovative methods of managing the development of hotel and restaurant enterprises based on a synergistic approach]. *Biznes Inform*, 2(481), 278–282. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/binf_2018_2_41 [in Ukrainian].

Дата першого надходження статті до видання: 02.04.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 01.05.2026

Дата публікації: 08.05.2026

Davydova Oksana

*Doctor of Sciences in Economics, Professor,
Head of the Department of Hotel, Restaurant
Business and Craft Technologies
Simon Kuznets Kharkiv National University
of Economics*

ORGANIZATIONAL AND ECONOMIC ASPECTS OF THE ACTIVITIES OF HOTEL AND RESTAURANT INDUSTRY ESTABLISHMENTS IN UKRAINE

Summary. Introduction. The hospitality industry is one of the key components of the service sector in Ukraine and plays an important role in shaping the country's tourist attractiveness, developing domestic and international tourism, increasing employment, and stimulating economic growth.

At the same time, the market of hospitality services in Ukraine faces a number of significant challenges, including military events, intense competition, a shortage of qualified personnel, and uneven infrastructure development across regions. Despite these difficulties, the hospitality business in Ukraine has considerable potential for further growth and transformation.

Purpose. The purpose of the article is to study the organizational and economic aspects of the functioning of hospitality enterprises in Ukraine under modern conditions and their impact on the tourism industry, as well as to identify strategic directions for the development of the hospitality sector.

Materials and Methods. The article applies general scientific and specific research methods, including scientific abstraction, morphological analysis, comparison, synthesis, theoretical generalization, systematization and decomposition, statistical, dynamic and structural analysis, formalization, systems analysis, graphical and tabular presentation, and abstract-logical methods.

Results. The scientific article identifies the organizational and economic aspects of the functioning of hospitality enterprises in Ukraine under modern conditions and their impact on the tourism industry. A comprehensive study of the current state of the hospitality services market was conducted using the example of the city of Chernivtsi and the Chernivtsi region. The tourist attractiveness of the region and the potential for tourism development were characterized. The dynamics of tourist flows in the city of Chernivtsi, as well as the dynamics in the number of Ukrainian citizens and foreign visitors staying in collective accommodation establishments, were studied and analyzed.

The factors influencing the development of the hospitality industry were identified using the example of the city of Chernivtsi. Problematic aspects and strategic priorities for the development of the hospitality industry were also determined.

Prospects. Further scientific research is planned to focus on the digital transformation of the industry as one of the most promising directions for the development of the hospitality business.

Key words: tourism, services, hospitality business, consumer, quality, enterprise, development.